

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

15 de Aquæductu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

tiam petendam a M. Terentio Varrone, qui mihi persuasit actum esse. viam in agris rusticisq; concessam: viam & alibi quam in agris, ut actus sit via species. Sicut enim scribit Varro 4. de lingua Latina. *Via siquidem iter, quod ea verbendo teritur: alius iter in agris: iter iterum, quod agendo teritur: etiam ambitus iter, quod circumuendo teritur, &c.* Vt actus ita sit ius agendi vel iumentum vel vehiculum, scilicet in agrum a villa. Et eo modo videtur sensisse Ulpian. dum agit de priuatis itineribus, in l. 2. §. *primaria via, ne quid in loc. pub. lib. 43. P. tit. 8.* *Primaria via, inquit, dupliciter accipi possunt: vel he que sunt in agris, quibus imposta est seruitus, ita ut ad agrum alterius ducant, vel ea que ad agros ducunt: Per quas omnibus commode liceat, in quas exiit de via consulari: & sic post illam excipit via, vel iter, vel actus ad villam ducens.* Sextus Pompeius Festus in libris de verborum significatione: *Actus, inquit, modo significat in comedius & tragediis, certa spatia canitorum. modo iter inter vicinos quatuor pedum: modo in Geometrica minorem partem ingerit, id est, centum viginti pedum, &c.*

De Aqueductu. Cap. 15.

- 1 *Aqueductus quid. Seruitutes iura dicuntur. Aqua ducitur ex publico vel priuato loco sed permittente domino, &c.*
 - 2 *Aquam ab alio ducens predio, quando alii possit impertire, &c. Aqua dominus, si alius ius seruitutis non habeat, concludere & coningere in suo aquam potest opere manifestato.*
 - 3 *Princeps permittit aquam ex riuo vel loco publico ducere, hocq; ius est reale & personale. Concedebant hoc ius olim pretores & senatus, causa cognita, priuatis, &c.*
 - 4 *Consuetudo immemorialis cuius, ex publico aqua ducendi tribuit. Per viam publicam, vel supra aquam ducere, ad principem concedere pertinet.*
 - 5 *Via publica media ductum aqua non haustum impedit. Impedit etiam medius locus, facer & religiosus.*
 - 6 *Aquam ex publico ducere licet, si sine iniuria fieri alterius possit, vel nauigantium.*
 - 7 *Ex flumine publico non nauigabili, & quod in nauigabile non descendit, licet cuique priuato aquam ducere, sine preiudicio tamen accolarum, & non auertendo aqua alieum.*
 - 8 *Flumina sunt publici iuris, nisi non sint nauigabilia neque quicquam priuata auctoritate potest facere potest supra. Stagnum quid, & lacus, & fossa.*
 - 9 *Medium predium inter aquam & predium ducens aquam, seruituti consentire debet, alter impedit.*
 - 10 *Aqueductum qui habet, non potest supra alterius iter aream scindere.*
 - 11 *Seruitus ducende aqua ex flumine per vicinum fundum, flumen inde recedens non sequitur.*
 - 12 *Ductus aqua & aqua haustus seruitutes differunt.*
 - 13 *Aqua ducenda, de modis, &c. l. 4.*
 - 14 *De aqueductibus insignioribus Romanorum.*
 - 15 *Modus ducende aqua mutandus non est. Reius quid, &c.*
 - 16 *Ductus aqua presentis & inquirende, & fontis, & ex fonte conceditur.*
 - 17 *Aqua ducenda, nec ut iuineris ius diuidi nequit, at potest aqua & vsus diuidi.*
 - 18 *Diurna, nocturna, aestiua, quotidiana, ab vsu diuisio ducta quomodo.*
 - 19 *Modus concessus aqua ducende, & quomodo quis incipit vti, si indefinito fuisse concessum ius ducendi, sequentis. Idem in itinere. & actu, & via.*
 - 20 *De remedio contra vtiem alio quam oportet modo ductu aqua, & de restitutione reite vtiem.*
 - 21 *Aqua exarscens, ex qua seruitus, si postea redeat seruitutem reuertet.*
- 1 *Aqueductus est, ius aqua ducende per fundum alienum. l. 1. de seruit. rustic. §. rusticorum, eod. ap. Iulian. Res enim tua nemini seruit, l. vii. §. si vsus sit, l. 7. et. l. in re. communi, de seruit. urban. l. nemo 38. eo. ius commune omnibus est seruitutibus que in iure constituent & iura dicuntur l. 1. §. final. de rerum diuision. l. 1. de seruit. urban. l. 2. quem admodum seruitus. Aqua porro ducitur vel ex priuato, vel ex publico, l. 1. §. hoc interdicitur, de aqua quotidiana & aestiua. Ceterum aquam que in alieno loco oritur, sine voluntate eius, ad quem vsus cuiusdam aqua pertinet prioris e-*

dictum non permittit ducere, *Laquam 4. de seruit. & aqua, lib. 3. Cod. tit. 1. 34.* Sicuti & qui aqueductum ab alio obtinuit, ex eodem alteri non potest impertire, inuito eo qui primus concessit, l. Lucio, de aqua quotidiana & aestiua. l. ex meo, 24. de seruit. rustic. predior. nisi postquam ingreſſa aqua est fines prædii tui, l. 1. §. illud, de aqua quotidiana & aestiua, lib. 4. P. tit. 19. Nec præſes provincie seu iudex, vsus aquarum, quæ ex fontibus iuris nostri oriuntur, contra statutam consuetudinis formam, nos care nobis inuitis, cogit: utpote quod durum sit & crudelitati proximum, agris nostris sitientibus. aquam nostram ad aliorum vicinorum agrorum vsum propagari, l. præſes provincie. c. de seruit. Cod. Ideo si & iustitio seruitutis non doceatur, dominus fundi in quo aqua est, factio in loco proprio opere, continere aquam potest: ne alibi fluat, l. si vbi. 10. Cod. de seruit. §. Permittitur. l. 1. §. permittitur, de aqua quotidiana. Iulius Frontinus lib. 1. de aqueductu etiam aquam vel ex castello, vel ex riuo, vel ex quo alio loco publico ducere: verum id a principe conceditur, dicit §. permittitur. l. quo minus, de fluminib. l. 1. §. in publico §. sine permissu, de aqua pluuia arcent. P. Alique nulli competit ius aquæ danda. Daturus hoc interdum prædii, & est tunc reale, quod extincta persona non extinguitur: interdum personis & ideo ad alium dominum prædiorum non transit, neque ad heredem qualemcunque successorem, dicit §. permittitur, l. ecoris, & l. quero, de seruit. rustic. predior. l. arbor. §. final. commun. diuidus. P. l. priuilegia. de regulis iuris. l. quia talem, solut. matrim. P. Videretur & hoc ius concedendi datum prætoribus antiquitus, l. si autem plures, 10. §. final. de aqua pluuia arcent. lib. 3. P. tit. 3. & senatus eo quod populi vel principis auctoritatem referrent: vel isti tantum causa cognita concedebant, si non noceretur publice vtilitati, l. 2. de fluminib. P. §. Sicut & consuetudo aliquando, quæ initio non habet memoriam, aqueductum ex publico sustinet, l. hoc iure, §. ductus aqua, de aqua quotidiana & aestiua. videtur enim id princeps ratum habuisse, §. Sic & ad principem pertinet, ut ab eo solo petatur, ut per viam publicam sine incommodo publico aquam ducere liceat. §. Nam & is locus intermedius, quamuis aqua haustum non impediatur: impedit tamen aqueductum, ut & sacri & religiosi loci interuentus, l. seruitutes prediorum. 14. §. publico loco de seruit. P. §. Conceditur & aquam ex publico & per viam in publico ducere si sine iniuria alterius id fiat, l. Imperatores, 17. §. fin. de seruit. rustic. Fieret autem iniuria alterius, si concessus aqueductus esset ex flumine nauigabili, vel si is flueret in flumen nauigabile, vnde nauigatio & commercia ladanur d. l. si aem, §. fin. de aqua plu. arcent. l. 2. de fluminib. lib. 43. P. tit. 1. l. 1. ut in flumine publ. nauig. lice. lib. 43. P. tit. 13. Quare nec princeps potest tunc permittere, nisi huic iuri nominatum deroget, gl. in d. l. 2. de flumin. §. Si & tamen publicum flumen nauigabile non sit, nec damnum publicum sequatur, licet cuique etiam sine Imperatoris permissu vel senatus, nisi illi verent, inde aquam ducere, d. l. 2. de fluminib. Quod intelligo sine iniuria etiam accolarum, ut non liceat aqua alieum diuertere, l. 1. §. sunt autem qui putant, ne quid in fl. pub. lib. 43. P. tit. 12. §. Sunt & enim flumina perennia iuris publici, etsi non sint nauigabilia: nec ab aliquo ex priuatis vsurpati omnino debent, nec possunt: non secus quam non possunt impedit, ne fluant: & ideo qui in fluminis publici vtraque ripa habet domum, non potest flumini pontem priuati iuris imponere, l. si de fluminib. P. nec prohibere ne nauigeret in eo d. l. 1. §. hoc interdicitur, ut in flum. publ. nauig. lice. Si tamen stagnum, fossa, lacus priuati iuris sint, qui dominus est, potest libere his vti, & aliis interdiceret. Stagnum est, quod temporalem continet aquam stagnantem potissimum tempore hyemis. Lacus, qui perpetuam habet aquam. Fossa, receptaculum eius manufactum l. 1. §. si priuata, & sig. §. ut in flum. ub. nauig. lic. l. lacus de acquir. rer. dom. Que tamen esse etiam publica possunt ut tunc, cui libet vti ex arbitrio non liceat, d. l. 1. §. plane, ut in flum. publ. nauig. lic. §. Fieret item & iniuria dominis prædiorum mediocum, inter prædium eius qui obtinuit, ductum aquæ & ipsam publicam aquam si per eius fundum eo inuito duceretur: proinde & de seruitute depacifici ducendam oportet cum eo, cuius est prædium medium, quod alioquin seruitutem impedit, Paul. l. qui sella 7. §. fin. de seruit. rustic. præd. & idem Pau. l. si prius 17. §. fin. de aqua plu. arcent. l. 3. §. 1. de aqua quotidiana & aestiua. sicuti si aliunde ex priuato vteriori fundo ducere vellet, conuenire debet, & cum illis quorum interest per locum duci, l. in concedendo, l. 8. l. in dem, 9. l. si autem, l. 10. de aqua plu. arcent. P.

§. Nec & qui habet aqueductum, poterit arcu supra iter alteri

debitum struere, per quem aqua relicto itinere transeat, *l. supra iter. 11. eod. tit.* ¶ Inno si aquam ex flumine publico per fundum meum vicinum flumini ducas, & flumen recesserit, non potest sublequi flumen seruitus: quia ei loco seruitus imposita non fit, quamuis is locus meus sit: sublequi tamen potest, si alluione ad fundum tuum accesserit, *l. hoc iure. 3. § si aquam, de aqua quoti. §*
 12 *str.* ¶ Aquæ ductus, ¶ seruitus ducendæ tantum aquæ est, vt dif-
 13 ferat ab hauustu aquæ seruitute. ¶ Porro ¶ modi ducendæ aquam quales permitti sunt considerare oportet, nam plures sunt: dicuntur enim per riuos apertos & clausos, per subtractionem, per opera arcuata, per modulos, fistulas, *l. l. Fronti. in princip. l. de aqua duct. § in 2. euripos, tubos, digitos. l. Lucius, de seruit. rustic. per formas, l. 1. de aqua duct. lib. 11. C. & similia, ad hauriendam & continendam aquam organa plura a Vitruuio *lib. 10. architect. c. 9. 10. 11. 12.* explicata, vt per tympanum, per rotam cum modiolis, *de hac in l. 2. com. predio. & castello, per rotam cum fistulis, per colem, per cthesibicam machinam.* Et apertius alibi idem Vitruuio *lib. 8. cap. 7.* Ductus, inquit, aquæ, sunt generibus tribus: riuus per canales strictos, aut fistulis plumbeis: seu tubulis fictilibus. docetque construendi rationem. ¶ Palladius *lib. 9. de re rustica. c. 11.* & hos & alium refert modum. Cum ducenda, inquit, est aqua, ducitur aut forma strictulis, id est, canali fabrica constante, aut plumbeis fistulis, aut canalibus ligneis, aut fictilibus tubis. ¶ Et res fictilis ¶ ducere recens inuentum fuerunt & aquæ ductus Romæ
 14 ex cocto latere, ea latitudine & altitudine, vt eques infidens equo per eos ire posset, *Procopius l. 1. Paulo Iuriconsulto placuit in l. sp. prius, l. 17. § 1. de aqua pluua arcend. l. 1. § final. de riuis. lib. 43. P. tit. 20.* non alias per lapidem aquam duci posse, nisi hoc in seruitute constituenda comprehensum sit: quia non consuetudinis sit, inquit, vt qui aquam habeat, per stratum lapidem ducat: illa autem que sepe in consuetudine esse solent, vt per fistulas aqua ducatur, etiam si nubi comprehensum in seruitute constituenda, fieri possent: ita tamen, vt nullum damnum domino fundi ex his detur. Sic is qui ius aquæ quotidianæ potest, dummodo ne fundum domino, aut aquarium riuilibus deterius faciat. *l. 3. penult. de aqua quotid. & afflu. l. Quintus Mutius, 15. de seruit. rustic. P.* Et si aqua ducatur ab alio etiam supra eam alia aliqua per pontem, qui supra riuum factus sit, iure ducitur. dum inferiori riuo non noceatur. *d. l. 3. § 1. si de aqua quotid.* ¶ Modus ¶ tamen ducendi electus sequendus erit. Nam si quis ex riuo tecto vsus, per apertum ducere velit: vel contra, qui ante apertum duxit, nunc tecto velit: interdicto ne quid in flumine publico ripæ eius fiat, tenetur, si modo hoc eius factum, in commodum aliquod circa accolentes afferat, *l. 1. § si quis ex riuo ne quid in flumen publico. Simili modo si incile, quid incile, in l. 1. § incile, de riuis. lib. 43. P. tit. 20.* ducat, vel alio loco faciat, vel si aliuum fluminis mutet: nec ex aperto riuo terrenum facere debet, nec signinum seu lapideum, non atcollere, non deprimerè, non dilatare, vel extendere, non operi aperitum vel contra. *l. 1. § fin. § l. 1. de riuis. P.* Riuus autem, locus est per longitudinem depressus, quo aqua decurrat. *d. l. 1. §. ais ergo, de riuis.* ¶ Conceditur ¶ ductus aquæ non tantum præsentis & fluentis, sed etiam quærendæ & nondum inuentæ. *l. Labeo, de seruit. rustic. prædior. l. penult. § final. si seruitus vmd. in P. l. ei fund. do, 19. de seruit. tit. generali.* Olim ex capite seu ex fonte aquam ducere non erat permittum, hodie & inde seruitus constitui potest aquæ ducendæ. *l. seruitus aquæ ducendæ, 9. de seruit. rustic. c. prædior. l. 1. §. hoc interd. l. 1. de aqua quotid.* ¶ Et ¶ quamuis via, itinere actus, & aquæ ductus pars in obligationem deduci non possit, quia vsus eorum indiuisus sit. *l. via. 17. de seruit. lib. 8. P. tit. 1. tamen temporibus & modo vtendi, aqua & deductio eius diuisi potest remanente iure vtendi indiuiduo. l. 4. in princ. § 1. § si. § l. 5. de seruit. tit. generali. l. 2. § 1. § fin. de seruit. rustic. l. cum constet. 6. de aqua quotid. in P.* Idem & in aquæ haustu, si aqua si sciens sit pluribus. Et si pluribus per eundem locum, aquæ ductu concessio, non conueniant inter se qui ius habent quomodo vtantur, possunt agere inter se communi diuidendo. *l. 4. in fine, de aqua quotid. § est. vel vi debent alternis diebus, seu temporibus*
 19 inter se præfinitis, *l. cum constet, 5. de aqua quotidian. Vnde ¶ sunt & aquarum diuisiones temporibus, vt diurnarum vel nocturnarum aquarum, quia horis illis tantum quis aquam ducere possit. l. 2. de aqua quotidian. l. si commune, § 1. quemadmodum seruitus amittit. 4. § modum, § l. via. § 1. de seruit. tit. generali. Inde & dicta æstiuæ & quotidiana. *l. de interd. 6. § r. 1. tit. de aqua quotidiana & æstiuæ. Æstiuæ, quæ est, quæ æstate sola vti expedit, vel***

tantum conceditur, vel æstate tantum sui natura duci potest. Quotidiana, quæ assidue duci solet vel potest, vel æstiuo vel hyberno tempore. Ea quoque quotidiana, cuius seruitus intermissione temporis diuisa est, si perennis est. *l. 1. §. duo autem, cum sequentibus. §. de aqua quotidian.* ¶ Eo ¶ modo quo concessa est seruitus aquæ ducendæ, vtendum est, nec miscenda alia aqua. *l. 1. §. item queritur, eod. eoque quo quis cepit vt, d. l. 1. §. illud, eod.* Nam concessio aquæ ducendæ per fundum generaliter facta, vt & via, & itineris, & actus, quamlibet partem fundi habet ad vsu liberam: ciuili tamen modo, qui tacite in concessione venire videtur, vt nec per vineas, nec per villam ipsam hæc liceant, cum ea æque commode per alteram partem duci possit, & minori seruitus fundi detrimento: verum constituit, vt qua primum quis viam direxisset, ea ire agere deberet, neque amplius mutandæ potestatem haberet: licenti & riuum primo qualibet licuit ducere, si certus non fuerit locus, postea autem quam ductus est, non licet transferre. *l. si cui simpliciter vsu, 9. de seruit. tit. generali, l. si mihi concesserit, 21. § l. si via, 26. de seruit. rustic. prædior. l. certo generi, §. si locus, eod. nisi in conuentione seruitutis id sit permittum nominatim, vt per quamlibet partem fundi ire, agere, ducere liceat, nihil enim prohi bet, subinde si velit mutare, *l. nam satis, 6. §. ceteri, quemadmodum seruit. amittit. lib. 8. P. tit. 6.* quia expressa conuentione tollit taciti legis interpretationem, *l. 1. §. si conueniat, de pos. in P. l. fin. de pact. tempore. C. ¶ Itaque si quis alio modo quam permittum est, vel alio tempore interdicto vsus sit, prohibetur: vt contra si quis modo concessio & vsu continuo vtatur, & prohibetur vt, vel concessum reficere, interdicto quoque iuuatur de aqua quotidiana & æstiuæ. *prout videbis in l. 1. cum suis §. de aqua quotidiana & æstiuæ, interdicto de riuis. tit. de riuis, l. b. 43. P. tit. 20.* ¶ Sed ¶ si fons exarterit, vnde ducetur aqua, & postea renascatur, seruitus que antea extincta videbatur, & vna re uiuiscet: tunc dumque erit prædium dominans, quia citra domini negligentiam amissa erat vel suppressa. *l. vnu ex sociis, 32. § fin. § l. 1. §. Anticinius, 35. de seruit. rustic. prædior. l. si quis ex fundo, 13. § l. si locus, 14. quemadmodum seruitus amittit, per restitutionem quamdam. Sed hæctenus de aquæ ducendæ seruitute dictum sit, præter alia superiorem libro 3. explicata videre poteris de aquæ ductu. c. 2. & lib. 1. c. 3. & 4.***

De Aquæ haustu. Cap. 16.

- 1 Aquæ haustu seruitus rustica prædialis, cui aquæ imponitur.
 - 2 Ius hauriendi prædialis seruitus prædio acquiritur, vt non possit inde alteri concedi: Et quid differat ab vsu hauriendæ aquæ personæ concessio.
 - 3 Haustu aquæ vicino proximo tantum, vel medio consentientis remoto conceditur, concessio haustu, concessum censetur iter ad hauriendum per fundum, & reliqua, sine quibus hauriri non potest, actio, & rescriptio, & similia, & c.
 - 4 Interdictum de fonte: & confessoria quando pro haustu datur.
- A**quæ haustu ¶ rustico prædiorum seruitus est, *l. 1. §. m. 1. prædior. de seruit. rustic. præd. §. inter, de seruit. quæ imponitur aquæ, quæ duci non potest qualis putealis, l. 1. §. quamquam, de aqua quot. quæ conceditur ius hauriendi aquam, non ex flumine publico, quia inde sine seruitute cuiuslibet licet haurire, l. 3. §. fin. de seruit. rustic. sed ex flumine, fonte, riuo, lacu, puteove priuato, vel in summa ex prædio vicino, quatenus ad fundum nostrum opus sit. ¶ Nam ¶ ad prædii tantum dominantis necessitatem redduntur prædiales rustica seruitutes. *l. ergo, 5. de seruit. rustic. prædior. vt & aliis vicinis prædiis qui acquiritur, non possit communicare ex alieno, nisi conuentum sit, l. ex m. 10, 24. § l. cum essent, 33. § final. de seruit. rustic. cum seruitus etiam seruitus esse non possit. l. 1. de vsu & vsu fruct. legat. Et hauriendi ius non hominis, sed prædii est, *Pompon. in l. si mihi, 20. § fin. de seruit. rustic.* Et ita tantum conceditur ei, qui fundum vicinum habeat. *l. ergo, 5. de seruit. rustic.* & in hoc distinguitur hæc seruitus ab vsu aquæ hauriendæ personæ concessio quæ seruitus potius personalis, vel aliud debitum personale censetur, & quæ extinguatur cum persona. *l. pecoris, 4. § l. nono. Titul. 37. de seruit. rustic. l. Melari, § fin. de aliment. § cibari. leg. a. lib. 34. P. tit. 1. cum tamen realis prædii possessores sequatur. l. 1. § permittitur, de aqua quotidian. & aliu. l. in publico, § sine permissu, de aqua plu. arcend. ¶ Conceditur ¶ haustu tamen vicino alii, quam proximiori, dummodo intermedius iter præbeat ad transeundum & ad hauriendum. *l. si prius, 17. § fin. de aqua plu. arc. P.* Qui tamen vicino proximiori aquæ haustu concedit, in suo videtur concessisse, & iter ad hauri-***